

WZÓR

Pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego

Otrzymujesz to pouczenie, bo jesteś pokrzywdzonym.

Jako pokrzywdzony masz prawo wiedzieć, jakie są Twoje prawa i obowiązki.

Przeczytaj dokładnie to pouczenie.

Masz obowiązek podpisać oświadczenie, w którym potwierdzisz, że otrzymałeś to pouczenie.

Poza informacjami w pouczeniu znajdziesz przepisy, z których one wynikają. Jeśli nie wskazano inaczej – są to przepisy Kodeksu postępowania karnego (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz. U. z 2024 r. poz. 37 i 1222).

Pokrzywdzony:

1) **jest stroną** w postępowaniu przygotowawczym;

Postępowanie przygotowawcze to etap postępowania karnego, który poprzedza późniejsze wniesienie sprawy do sądu (art. 299 § 1).

1. **może być stroną** (oskarżycielem posiłkowym) w postępowaniu sądowym, jeżeli tego zażąda.

Jeżeli chcesz być oskarżycielem posiłkowym podczas postępowania przed sądem, musisz złożyć oświadczenie. Podaj w nim, że jesteś pokrzywdzonym i że chcesz działać przed sądem jako oskarżyciel posiłkowy. Musisz to zrobić najpóźniej do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego (art. 53 i art. 54 § 1).

Możesz to zrobić:

- 1) ustnie, to znaczy powiedzieć, i zostanie to zapisane w protokole (np. na pierwszej rozprawie, zanim zostanie odczytany akt oskarżenia);
- 2) złożyć pismo.

Jeżeli w przewidzianym terminie nie złożysz oświadczenia, że chcesz być oskarżycielem posiłkowym, nie będziesz mógł/mogła nim być. To spowoduje, że nie będziesz mógł/mogła skorzystać z uprawnień, które w postępowaniu sądowym przysługują oskarżycielowi posiłkowemu (a nie przysługują pokrzywdzonemu).

Reprezentacja pokrzywdzonego:

Za pokrzywdzonego, który nie jest osobą fizyczną, czynności procesowych dokonuje organ uprawniony do działania w jego imieniu.

Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba ubezwłasnowolniona całkowicie lub częściowo, prawa jego wykonuje przedstawiciel ustawowy (opiekun, kurator) albo osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje.

Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba nieporadna, w szczególności ze względu na wiek lub stan zdrowia, jego prawa może wykonywać osoba, pod której pieczęć pokrzywdzony pozostaje (art. 51).

W razie śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby najbliższe lub osoby pozostające na jego utrzymaniu (art. 52).

Twoje prawa i obowiązki jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym

1. Prawo do korzystania z pomocy prawnej

Możesz ustanowić pełnomocnika – adwokata lub radcę prawnego.

Pełnomocnik będzie Cię reprezentował w toczącym się postępowaniu karnym (art. 87 § 1).

Pełnomocnik może reprezentować Cię w toku całego postępowania albo przy konkretnej czynności procesowej.

Pełnomocnik wybrany przez Ciebie

Możesz samodzielnie ustanowić pełnomocnika. W takim wypadku sam/sama go opłacasz. Możesz wskazać do trzech pełnomocników, którzy będą reprezentować Cię w trakcie postępowania karnego (art. 77 i art. 88).

Pełnomocnik ustanowiony przez sąd – pełnomocnik z urzędu

Jeżeli wykazesz, że nie stać Cię na to, by zapłacić pełnomocnikowi (nie jesteś w stanie ponieść kosztów pełnomocnika bez szkody dla niezbędnego utrzymania Ciebie i Twojej rodziny), sąd może wyznaczyć Ci pełnomocnika z urzędu do całego postępowania albo do dokonania konkretnej czynności procesowej (art. 78 § 1 i 1a i art. 88).

Pamiętaj: gdy składasz wniosek o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu, zawsze dołącz dowody, które potwierdzą, że nie jesteś w stanie samodzielnie zapłacić pełnomocnikowi.

W trakcie postępowania przygotowawczego możesz złożyć takie żądanie organowi prowadzącemu postępowanie, który przekaże je do sądu, albo bezpośrednio do sądu. Zawsze napisz, o jaką sprawę chodzi.

2. Prawo do korzystania z pomocy tłumacza

Masz prawo do tłumacza, jeżeli:

- 1) nie znasz języka polskiego;
- 2) jesteś głuchy/głucha lub nie mówisz, a nie wystarcza porozumienie się z Tobą pisemnie;
- 3) jeżeli trzeba przetłumaczyć na język polski pismo sporządzone w języku obcym lub na język obcy pismo sporządzone w języku polskim;
- 4) jeżeli trzeba zapoznać Cię z treścią przeprowadzanego dowodu, a np. jest on w języku, którego nie znasz (art. 204).

3. Prawo do uczestnictwa w czynności procesowej

Jeżeli ma być przeprowadzana czynność, w której masz prawo wziąć udział, zostaniesz powiadomiony o czasie i miejscu tej czynności.

Czynność nie zostanie przeprowadzona:

- 1) jeżeli się nie stawisz, a nie ma dowodu, że o terminie czynności Cię powiadomiono;
- 2) jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że nie stawiałeś się / nie stawiałaś się z powodu przeszkód żywiołowych lub innych wyjątkowych przyczyn (np. wypadek);
- 3) gdy usprawiedliwiłeś/usprawiedliwiłaś odpowiednio swoje niestawiennictwo i wniosłeś/wniosłaś o to, aby nie przeprowadzać czynności bez Ciebie, chyba że ustawa będzie na to pozwalać (art. 117 § 1 i 2).

4. Obecność osoby wskazanej przez pokrzywdzonego

W postępowaniu przygotowawczym możesz wskazać osobę, której ufasz, i poinformować, że chcesz, aby była obecna podczas czynności z Twoim udziałem. Osoba ta będzie mogła być obecna, jeżeli nie uniemożliwi to przeprowadzenia czynności lub nie utrudni jej w istotny sposób (art. 299a § 1).

5. Prawo do ochrony danych osobowych pokrzywdzonego

W aktach sprawy nie ma Twojego adresu miejsca zamieszkania, adresu miejsca pracy, numeru telefonu, telefaksu ani adresu poczty elektronicznej. Są one zamieszczone w odrębnym załączniku. Może się z nim zapoznać organ prowadzący postępowanie.

Sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze może ujawnić te dane tylko wyjątkowo (art. 148a i art. 156a).

Pytania zadawane Ci w trakcie przesłuchania nie mogą zmierzać do ujawnienia Twojego miejsca zamieszkania, miejsca pracy. Jest to dozwolone tylko wtedy, gdy ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 191 § 1b).

6. Dostęp do akt sprawy

W każdym momencie śledztwa lub dochodzenia – również po ich zamknięciu – **możesz żądać dostępu do akt sprawy**. Możesz też zażądać sporządzenia odpisów i kopii z akt lub samodzielnie je sporządzić (np. fotokopie).

Prowadzący śledztwo lub dochodzenie może odmówić Ci dostępu do akt ze względu na ważny interes państwa lub dobro postępowania. Akta mogą być udostępnione w postaci elektronicznej.

Jeżeli prokurator odmówi Ci dostępu do akt, musi Cię poinformować o możliwości udostępnienia Ci akt w późniejszym terminie. Powiadomi Cię jednak tylko wtedy, gdy **złożysz wniosek, by to zrobił**.

Prokurator nie może odmówić Ci dostępu do akt sprawy, sporządzania odpisów lub kopii oraz wydania odpisów lub kopii, jeżeli został wyznaczony termin końcowego zaznajomienia podejrzanego z materiałami sprawy (art. 156 § 5).

Po skierowaniu sprawy do sądu, **jeśli jesteś stroną (oskarżycielem posiłkowym)**, możesz uzyskać pełny dostęp do akt sprawy i możesz otrzymać kopie i odpisy żądanych dokumentów lub samodzielnie je sporządzić (np. fotokopie). Jeżeli jest to możliwe technicznie, informacje o aktach sprawy mogą być udostępnione także za pomocą systemu teleinformatycznego (art. 156 § 1).

7. Wniosek o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego

Na każdym etapie możesz żądać skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego. Jego celem jest między innymi próba uzgodnienia między pokrzywdzonymi a oskarżonym sposobu naprawienia szkody. Udział w postępowaniu mediacyjnym jest dobrowolny (art. 23a § 1).

Postępowanie mediacyjne prowadzi ustanowiony mediator, który musi zachować w tajemnicy przebieg postępowania mediacyjnego (art. 178a).

8. Prawo do informacji

Informacja o orzeczeniu sądu

W postępowaniu przygotowawczym możesz złożyć wniosek „na przyszłość” dotyczący przekazania Ci informacji o sposobie zakończenia sprawy w sądzie. Może to nastąpić listem zwykłym, za pośrednictwem telefaksu lub poczty elektronicznej.

Na podstawie tego wniosku złożonego w postępowaniu przygotowawczym sąd prześle Ci odpis prawomocnego orzeczenia, które kończy postępowanie w sprawie, lub wyciąg z tego orzeczenia. Mogą one zostać przesłane w postaci elektronicznej (art. 299a § 2).

Informacja dotycząca tymczasowego aresztowania

Sąd albo prokurator (w zależności od etapu postępowania) zawiadomią Cię, jeżeli:

- 1) stosowany wobec podejrzanego środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania został uchylony **lub**
- 2) stosowany wobec podejrzanego środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania został zmieniony na inny środek zapobiegawczy (np. dozór Policji, poręczenie majątkowe – co powoduje zwolnienie podejrzanego z aresztu śledczego) **albo**
- 3) podejrzany uciekł z aresztu śledczego.

Jeśli zrezygnujesz z tego uprawnienia i oświadczysz, że nie chcesz być zawiadamiany, nie otrzymasz tych informacji (art. 253 § 3).

Informacja o zarzutach

Możesz złożyć wniosek do sądu, aby powiadomił Cię, jakie zarzuty przedstawiono oskarżonemu oraz jaka jest ich kwalifikacja prawna.

Jeżeli wnioski złożą wielu pokrzywdzonych, informacja o zarzutach i ich kwalifikacji prawnej może zostać umieszczona w ogłoszeniu na stronie internetowej sądu (art. 337a). Wtedy nie otrzymasz informacji skierowanej tylko do Ciebie.

Termin posiedzenia sądu

Będziesz poinformowany/poinformowana o miejscu i terminie posiedzenia sądu w przedmiocie umorzenia postępowania, warunkowego umorzenia postępowania oraz wydania wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy (art. 339, art. 341 i art. 343).

Termin rozprawy

Będziesz poinformowany/poinformowana o miejscu i terminie rozprawy (art. 350 § 4).

9. Uprawnienia związane z czynnościami procesowymi

Jeżeli złożyłeś/złożyłaś zawiadomienie o przestępstwie, możesz otrzymać potwierdzenie złożenia tego zawiadomienia. W tym celu musisz złożyć wniosek o wydanie potwierdzenia (art. 304b).

Możesz zawnieć o to, by prowadzący postępowanie przeprowadził czynność, która sprawi, że powstanie dowód w sprawie, np. przesłuchał świadka, uzyskał jakiś dokument lub dopuścił opinię biegłego (art. 315 § 1) – jest to **wniosek dowodowy**.

Prowadzący może nie uwzględnić Twojego wniosku dowodowego, jeśli:

- 1) przeprowadzenie dowodu jest niedopuszczalne;
- 2) okoliczność, która ma być udowodniona, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy albo jest już udowodniona zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy;
- 3) dowód jest nieprzydatny do stwierdzenia danej okoliczności;
- 4) dowodu nie da się przeprowadzić;
- 5) wniosek dowodowy w sposób oczywisty zmierza do przedłużenia postępowania;
- 6) wniosek dowodowy został złożony po określonym przez organ procesowy terminie, o którym strona składająca wniosek została zawiadomiona (art. 170 § 1).

Prowadzący postępowanie nie może Ci odmówić udziału w czynności, jeżeli złożyłeś wniosek o jej przeprowadzenie (art. 315 § 2).

Jeśli podczas śledztwa lub dochodzenia zażadasz udziału w innych czynnościach, prokurator może Ci odmówić tego udziału. Może się to stać w szczególnie uzasadnionym przypadku ze względu na ważny interes postępowania (art. 317).

Jeżeli czynność postępowania nie będzie mogła być powtórzona na rozprawie, możesz wziąć w niej udział, chyba że opóźnienie w jej przeprowadzeniu spowoduje utratę lub zniekształcenie dowodu (art. 316 § 1).

Jeśli istnieje obawa, że jakiegoś świadka nie będzie można przesłuchać w trakcie rozprawy, możesz zawnioskować o jego przesłuchanie przez sąd lub zwrócić się do prokuratora o spowodowanie przesłuchania świadka w tym trybie (art. 316 § 3).

Jeśli w postępowaniu dopuszczono dowód z opinii biegłego, możesz zapoznać się z pisemną opinią biegłego oraz wziąć udział w jego przesłuchaniu (art. 318).

Możesz zażądać, by Cię przesłuchano, jeżeli odstąpiono od tej czynności w śledztwie lub dochodzeniu. Twoje żądanie nie zostanie uwzględnione, jeśli prowadziłoby to do przewlekłości postępowania (art. 315a).

Możesz złożyć wniosek o uzupełnienie śledztwa lub dochodzenia. Wniosek należy złożyć w terminie 3 dni od daty czynności nazywanej końcowym zaznajomieniem podejrzanego z materiałami postępowania (art. 321 § 5).

Możesz złożyć zażalenie na:

- 1) bezczynność organu, jeżeli w ciągu 6 tygodni od złożenia zawiadomienia o przestępstwie nie zostaniesz powiadomiony/powiadomiona o wszczęciu albo odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego – śledztwa lub dochodzenia (art. 306 § 3);

- 2) postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego – śledztwa lub dochodzenia (art. 306 § 1 i 1a). Musisz to zrobić w terminie 7 dni od daty doręczenia postanowienia. Na potrzeby sporządzenia zażalenia masz prawo do przejrzenia akt sprawy, które prokurator może udostępnić Ci także w postaci elektronicznej (art. 306 § 1b);
- 3) postanowienia i zarządzenia zamykające drogę do wydania wyroku (chyba że ustawa stanowi inaczej), co do środka zabezpieczającego oraz wtedy, gdy jest to przewidziane w ustawie (art. 459);
- 4) czynności naruszające Twoje prawa (art. 302 § 2).

10. Prawo do odszkodowania lub zadośćuczynienia

Do zamknięcia przewodu sądowego (czyli momentu, w którym sąd uzna, że wszystkie dowody zostały przeprowadzone, i to ogłosi) masz prawo złożyć wniosek, by sąd orzekł od oskarżonego na Twoją rzecz:

- 1) obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej Ci przestępstwem – w całości albo w części;
- 2) zadośćuczynienie za doznaną krzywdę (art. 49a § 1).

11. Zwrot kosztów poniesionych w związku z postępowaniem karnym

Możesz złożyć wniosek do sądu o zwrot wydatków, które poniosłeś/poniosłaś w związku z postępowaniem karnym. Możesz domagać się także wydatków związanych z ustanowieniem pełnomocnika lub ze stawiennictwem w sądzie (art. 618j i art. 627).

12. Obowiązek usprawiedliwienia nieobecności

Jeżeli zostałeś wezwany / zostałaś wezwana do stawiennictwa, a nie możesz przyjść z powodu choroby, to musisz usprawiedliwić nieobecność. W tym celu

musisz iść do lekarza sądowego, bo tylko on może wystawić zaświadczenie, które jest uznawane za usprawiedliwienie. Inne zaświadczenie lub zwolnienie nie będzie uznane za usprawiedliwienie (art. 117 § 2a).

13. Obowiązki pokrzywdzonego

Nie możesz sprzeciwić się poddaniu się oględzinom i badaniom niepołączonym z zabiegiem chirurgicznym lub obserwacją w zakładzie leczniczym, jeżeli od stanu Twojego zdrowia zależy ustalenie karalności czynu (art. 192 § 1).

Jeśli nie przebywasz w kraju ani w innym państwie Unii Europejskiej musisz wskazać adresata (osobę lub instytucję) dla doręczeń w kraju lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej (art. 138).

Jeżeli zmienisz miejsce zamieszkania lub pobytu, w tym także z powodu pozbawienia wolności w innej sprawie, albo adres skrytki pocztowej, musisz podać nowy adres (art. 139).

Jeśli nie poinformujesz prowadzącego postępowanie o adresacie dla doręczeń, o zmianie swojego adresu zamieszkania, pobytu lub skrytki pocztowej, pisma wysyłane na dotychczasowy adres będą uznawane za doręczone. W takiej sytuacji nie zapoznasz się z informacjami, które mogą być dla Ciebie ważne.

14. Prawo do uzyskania ochrony

Jeżeli występuje zagrożenie dla życia lub zdrowia Twojego lub Twoich najbliższych, możesz otrzymać ochronę Policji na czas czynności procesowej, na którą Cię wezwano.

Jeżeli stopień zagrożenia jest wysoki, Ty i Twoi najbliżsi możecie otrzymać ochronę osobistą lub pomoc w zmianie miejsca pobytu.

W celu uzyskania ochrony należy **skierować** wniosek do komendanta wojewódzkiego (Komendanta Stołecznego) Policji.

UWAGA: Wniosek składa się **za pośrednictwem organu prowadzącego postępowanie albo sądu** (art. 1–17 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, Dz. U. z 2015 r. poz. 21 oraz z 2024 r. poz. 1228).

Oznacza to, że we wniosku (piśmie) wskazujesz dwóch adresatów:

- 1) organ prowadzący postępowanie przygotowawcze albo sąd oraz
- 2) komendanta wojewódzkiego (Komendanta Stołecznego) Policji.

Komendant Wojewódzki (Stołeczny) Policji (*tutaj należy wpisać właściwego komendanta*)

za pośrednictwem

organ prowadzący postępowanie (*tutaj wpisujesz dane tego organu*)

Wniosek składasz w organie prowadzącym postępowanie przygotowawcze albo w sądzie. Organ, który otrzymał wniosek, przekaże go do komendanta.

Możesz złożyć wniosek o wykonanie wydanego w Polsce zakazu zbliżania się do Ciebie lub kontaktowania się przez sprawcę z Tobą także w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej. Jest to tak zwany europejski nakaz ochrony (art. 611w–611wc).

15. Prawo do uzyskania pomocy

Ty i Twoi najbliżsi możecie otrzymać bezpłatną pomoc medyczną, psychologiczną, rehabilitacyjną, prawną oraz materialną w Sieci

Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przystępstwem (art. 43 § 8 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, Dz. U. z 2024 r. poz. 706).

Szczegółowe informacje na temat tej pomocy można uzyskać na stronie internetowej <https://www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl> lub pod numerem telefonu +48 222 309 900.

16. Prawo do wystąpienia o kompensatę państwową

Jeśli jesteś obywatelem polskim lub obywatelem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, możesz złożyć do sądu wniosek o przyznanie Ci kompensaty państwowej.

Prawo to wynika z ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych (Dz. U. z 2016 r. poz. 325).

Kompensata może być przyznana w kwocie pokrywającej wyłącznie:

- 1) utracone zarobki lub inne środki utrzymania,
- 2) koszty związane z leczeniem i rehabilitacją,
- 3) koszty pogrzebu

– będące skutkiem czynu zabronionego, przez który osoba fizyczna:

- 1) poniosła śmierć,
- 2) doznała ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia – trwające dłużej niż 7 dni.

Wniosek możesz złożyć jedynie wtedy, gdy nie możesz uzyskać środków od sprawcy, z tytułu ubezpieczenia lub ze środków pomocy społecznej.

Jeśli coś jest dla Ciebie niejasne lub potrzebujesz więcej szczegółów, zawsze możesz zapytać o nie prowadzącego Twoje postępowanie. Prowadzący ma obowiązek wyjaśnić Ci Twoje prawa i obowiązki w kompletny i zrozumiały sposób.